

Summary

In 2021, a rescue excavation was carried out on a distinctive hill during the D55 motorway construction in the Polešovice cadastral area (Uherské Hradiště District). Besides the features representing the economic hinterland of a deserted medieval village of Záblačany, a few pits containing early medieval pottery of the Prague-Type Pottery culture were excavated.

Miroslav Popelka, Martin Paulus, Marek Lečbych

Pouzďřany (okr. Břeclav)

Ul. Hlavní č. p. 57, parc. č. 165/1, 165/2, 164/1, 167, 507/2, 507/6.

Vrcholný středověk – novověk, novověk – industriální období.

Zámek, kanál/náhon. Skupina/síť sond. Záchraný výzkum.

Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 48.9397528N, 16.6286600E

V rámci zjišťovacího záchraného archeologického výzkumu na bývalém zámku v Pouzďřanech bylo v roce 2021 provedeno celkem 16 sond (S1–S16). Sondy byly prováděny z důvodu přípravy celkové obnovy areálu bývalého zámku včetně přilehlých zahrad (obr. 75).

Pásové sondy položené severně a východně od zámku (S15, S16) zachytily čistý půdní horizont (ornici) v hloubce cca 0,7 m pod současným terénem, nad kterým se nacházely novověké navážky. V sondě S15 byla zjištěna cihlová zeď v hloubce cca 0,7 m od současného povrchu, patrně jde o ohrazení areálů novověké zahrady.

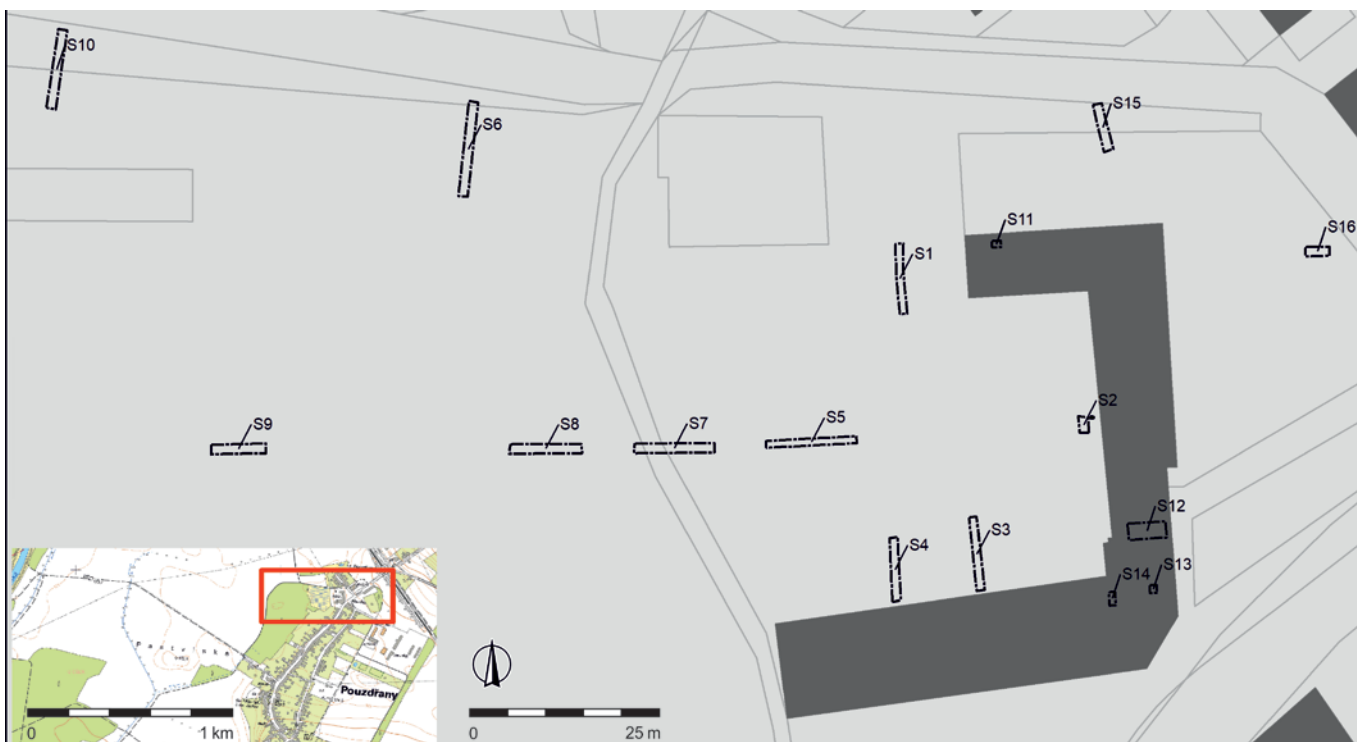
Pásové sondy S6–S10 položené západně od zámku v zahradě doložily v hloubce cca 1–1,1 m od současného povrchu podložní hlínu (nivní půdy), nad nimi se v sondách S8 a S9 nacházely naplavené vrstvy písčitých sedimentů o mocnosti až

0,4 m a novodobá navezená vrstva hlíny o mocnosti až 0,7 m. V sondách S6 a S10 byla zachycena historická zdiva, případně negativy po nich. Jednalo se o cihelné zdivo patrně ohradní zdi, zachycené v hloubce 0,3 m, a dno cihelného kanálku, zachycené v hloubce 1,2 m (obr. 78). V sondě S7, v místě historické vodoteče (náhonu), byly dokumentovány minimálně tři fáze novověkého náhonu. Nejstarší byla nezpevněná strouha, mladší pak měla vyzděné kamenné stěny a nejmladší naopak dno vyzděné cihlami a stěnami z betonových desek. Celá situace historického novověkého náhonu v sondě S7 se nachází již cca 0,6 m od současného povrchu (obr. 79).

Uvnitř severního křídla zámku byla v menší sondě (S11) zachycena ihned na povrchu novověká sprásová podlaha a v hloubce cca 0,4 m zbytek maltového lůžka, patrně po cihelné dlažbě.

Ve východním křídle v sondě S12 byly dokumentovány cihelné podlahy a v sondě S13 se pod vrstvou sutě v hloubce cca 0,6 m nacházela vrstva s novověkými archeologickými nálezy. V sondě S14 ve východní části novodobého kravína byla ihned na povrchu zachycena obvodová nadzemní cihelná zeď bývalého jižního křídla a další konstrukce byly zjištěny v exteriéru bývalého křídla v hloubce cca 0,6 m od povrchu.

Na nádvoří zámku bylo v sondě S1 odkryto historické základové zdivo západní části severního křídla v hloubce cca 0,5 m od současného terénu. Druhá obvodová zeď křídla byla v sondě zničena novodobým zásahem. V sondě S2 před východním křídlem byla v hloubce cca 0,3 m od současného povrchu odkryta historická cihelná dlažba nádvoří. Toto dláždění nádvoří bylo dále zachyceno i v sondách S3 a S4. V sondě S3 bylo dokumentováno v hloubce zhruba 1 m pod současným povrchem, zatímco v sondě S4 bylo zachyceno až v hloubce 1,5 m. V sondě S3 a S4 bylo dále zaznamenáno v hloubce 1–1,2 m cihelné dláždění v arkádě a ubouraná zdiva jižního křídla, včetně vnitřních podlah a příčky (obr. 76, 77). Dlažba nádvoří se poměrně výrazně svažuje směrem k západu, kde se nacházela historická vodoteč (náhon) zachycená v sondě S7.

Obr. 75. Pouzďřany. Lokalizace záchraného archeologického výzkumu a přehled sond v areálu bývalého zámku. Archaia Brno z. ú.

Fig. 75. Pouzďřany. Excavation area with test pits in the former chateau. Archaia Brno.

Obr. 76. Pouzdřany. Sonda S3 s cihelnou dlažbou nádvoří a kolonády na nádvoří zámku. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 76. Pouzdřany. Test pit S3 with the brick paving of the courtyard and colonnade. Photo by Archaia Brno.

Obr. 77. Pouzdřany. Sonda S4 s cihelnou dlažbou nádvoří a kolonády na nádvoří zámku. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 77. Pouzdřany. Test pit S4 with the brick paving of the courtyard and colonnade. Photo by Archaia Brno.

Obr. 78. Pouzdřany. Sonda S6 západně od zámku na zahradě s konstrukcemi kanálku a patrně obvodové zdi zahrady. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 78. Pouzdřany. Test pit S6 west of the chateau in the garden area with the raceway and enclosing wall. Photo by Archaia Brno.

Obr. 79. Pouzdřany. Sonda S7 s fázemi náhonu západně od zámeckého nádvoří. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 79. Pouzdřany. Test pit S7 showing the raceway phases west of the chateau courtyard. Photo by Archaia Brno.

V sondě S5 na západní straně nádvoří byly v hloubce cca 1,9 m pod současným terénem zachyceny zbytky základové zdi západního křídla zámku (východní zeď pouze jako negativ) a cihelné dláždění v exteriéru (západně od zámku). Úroveň archeologických terénů je zde cca 1,5 m pod současným povrchem, nad tím se nachází dalšího 0,5 m terénu, který tvoří novověké úpravy terénu, včetně reliktu mladších dlažeb (?). Do hloubky cca 1 m od současného terénu jde o novodobé navážky.

Zjišťovací sondy bohužel nebylo možno položit v místě patrně bývalé věže tvrze (věž zbořena 1804), tedy zhruba ve středu dnešní budovy kravína.

Celkově zjišťovací záchranný archeologický výzkum splnil své cíle a jeho výsledky lze použít při přípravě projektu obnovy a rekonstrukce zámeckého areálu se záměrem minimalizovat zásahy do historických konstrukcí a archeologických terénů.

Literatura

Zbranek, H. 2021: *Pouzďřany zámek – zjišťovací sondy*. Rkp. nálezo-
vé zprávy, č. j. MTX202200327 [cit. 2022-11-04]. Uloženo: Archiv
nálezo-
vých zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.
Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České
republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202200327>.

Summary

In the framework of the chateau revitalisation project in Pouzďřany (Břeclav District), several test pits were excavated in 2021 in the area of the chateau wings, courtyard and gardens (Fig. 75). The foundations of the former chateau wings (western, southern and part of the northern), brick treatment of the courtyard and brick floor of the colonnade along the former southern wing (Fig. 76, 77) were examined. In the garden west of the chateau, a part of the raceway and the structure of the probable enclosing wall (also documented north of the chateau) were recorded (Fig. 78, 79).

Hynek Zbranek

Prušánky (okr. Hodonín)

„Podsedky“

Středohradištní období (RS3). Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezů: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 48.8328975N, 16.9615986E; 48.8330653N, 16.9623597E; 48.8286811N, 16.9604611E; 48.8287050N, 16.9609697E

V létě 2021 proběhl předstihový záchranný výzkum polykulturního sídliště v trati „Podsedky“ v rámci stavby plynovodu Moravia (úsek I-05). Primárně byl výzkum akcí Archaia Brno, ovšem po vzájemné dohodě se mikulčickém pracoviště Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., ujal výzkumu všech raně středověkých objektů, které ve sledovaném úseku početně dominovaly nad objekty pravěkými.

Lokalita nacházející se západně od severozápadního okraje obce podél silnice z Prušánek na Moravský Žižkov je známa již od 70. let 20. století. Vedle systematického výzkumu dvou raně středověkých pohřebišť s nálezy středohradištního a mladohradištního stáří (Klanica 2006; Mazuch et al. 2017) byla v letech 1984–1985 západně od těchto pohřebišť, ve vzdálenosti jen několika set metrů, odkryta ve dvou oddělených plochách část sídliště z velkomoravského období. Tímto výzkumem bylo zachyceno pět zahluubených chat kúlové i srubové konstrukce se zajímavými detaily (otopná zařízení různých typů, patrně stopy po tkalcovském stavu) a zásobní jámy (dosud podrobněji nepublikováno, souhrnně Hladík et al. 2020). Sídliště se nachází na okraji zóny teoreticky vymezeného ekonomického zázemí mikulčického velkomoravského mocenského centra, které dlouhodobě zkoumá naše mikulčické pracoviště (viz dále).

Předstihový výzkum v roce 2021 tak byl již pátou samostatnou akcí v této poloze (obr. 80). Na mírném táhlém levobřežním svahu řeky Prušánky, na ploše 2 ha ve tvaru dlouhého pásu orientovaného téměř kolmo na výše zmiňovanou silnici (obr. 81), bylo vedle pravěkých objektů odkryto především dalších pět zahluubených chat velkomoravského stáří. Jižně od silnice (plocha A) šlo o tři chaty (obr. 82, 84) a severně (plocha B), překvapivě blízko říčního toku Prušánky (dnes ovšem regulovaného a narovnaného), o další dvě (obr. 83). Nad obrysy těchto dvou zemnic byl registrován příkrov přes metr mocné vrstvy nadorničí. Toto zjištění by mělo být bráno jako varování při teoretických předpokladech o způsobu sídlení s ohledem na vzdálenost od vodních toků. Svahové splachy či říční náplavy značných mocností možná mnohem častěji, než jsme si ochotni připustit, způsobují, že osídlení v blízkosti vodotečí nemusí být opakovaně registrováno při povrchových sběrech. Právě data z povrchových sběrů však tvoří podstatnou část těchto teorií. Vedle obydlí bylo zachyceno celkem devět sídlištních jam různých tvarů, které bylo možno předběžně datovat do raného středověku, z toho patrně 5 obilnic (obr. 82). Zbytek jam je obtížně funkčně určitelných.

Ve všech zemnicích byla odkryta otopná zařízení – kamenné pece, které byly velmi podrobně dokumentovány v několika úrovních. Zjištěné detaily ukazují na způsob jejich výstavby

Obr. 80. Prušánky. Lokalizace výzkumu západně od obce. Autor M. Hladík.

Fig. 80. Prušánky. Location of the site west of the village. Author M. Hladík.